

О. О. Строніна

«Архетип Едипа як домінуючий міфологічний мотив
у романі М. Фріша «Назву себе Гантенбайн»

XX століття характеризується процесом «реміфологізації». Для сучасного письменника притаманне використання міфу у своїх художніх цілях. Розгляданням творчості М. Фріша займалися такі дослідники, як Д. Затонський, Н. Павлова, С. Львов, Б. Лембрікова. Але міфологічна система тексту залишилась поза увагою. Тому виявлення багаторівневої системи дає можливість більш глибоко зрозуміти поетику текстів М. Фріша. У романі «Назву себе Гантенбайн» М. Фріш через образ Гантенбайна розкриває різницю між уявним баченням зрячої людини та внутрішнім баченням сліпого. Він – чоловік Лілі, вірний, відданий, необхідний і, головне, зручний чоловік, бо він «не бачить» усього того, чого бачити не потрібно. Міфологічний підтекст роману будується на архетипі сліпого Едипа. Щоб прозріти, йому необхідно осліпити себе. Коли був зрячим, Едип не бачив того, що коїться перед його очима (вбивство батька, одруження з матір'ю). Едип осліплює себе, щоб уявне бачення не заважало внутрішньому. Розправа Едипа над своїми очима – це його суд над своїм знанням, яке проникало у заборонене і не розкривало необхідного. Гантенбайн удає сліпого, іноді він навіть вірить у свою сліпоту, щоб сягнути істинної суті речей. За дар комфортного існування він відплачує роллю сліпця. Гантенбайн стає сліпим для того, щоб бачити більш за інших та одночасно менш (більш – те, що хочеться, менш – те, що є). К. Леві-Строс трактує особливості міфологічної свідомості на прикладі міфу про Едипа. Едип, не відаючи того, вбив свого батька, важливо при цьому, що він сам стає царем і що батько його був цар. К. Леві-Строс тлумачить міф про Едипа як зростаючу зацікавленість до того, як народжується людина, від однієї людини чи від двох? У цьому за К. Леві-Стросом зміст Едипова комплексу, який він теж вважає частиною міфу

про Едипа, тому що міф не знає часу. Отже, особистість Едипа, як Гантенбайна, виявилась, якби розірваною, складеною з двох частин, і життя героя залежить від того чи можливо знову об'єднати ці частини. Іпостась міфологічного образу сліпого Едипа, який осліпив себе свідомо і власною рукою, подана у романі «Назву себе Гантенбайн» в інверсованому вигляді і підлягає авторському переосмисленню в контексті хвилюючої автора проблеми позиції нонконформіста у суспільстві споживання.